

funkci vedoucího katedry dějepisu a občanské nauky. To, že literární produkce Zdeňka Hájka nebyla ještě intenzivnější, způsobily některé choroby, které se dostavily se stoupajícím věkem, a jeho značně zaneprázdnění při budování pedagogické fakulty a poté Vyšší pedagogické školy.

Významný brněnský odborník zemřel v roce 1958 ve věku 64 let.

J. VACULIK

Prof. JUDr. František Kop (1906-1979)

Nejvýznamnějším představitelem církevního práva na brněnské právnické fakultě byl bezesporu prof. JUDr. František Kop. Narodil se v Praze 18. srpna 1906. Po gymnazijních studii, které ukončil 17. června 1924 na státním Akademickém gymnáziu v Praze, byl imatrikulován na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Zde po vykonání předepsaných zkoušek a rigoróz byl promován 13. prosince 1930. Již v době studií se projevil jeho opravdový zájem o vývoj církevního práva. V letech 1926 a 1927 navštěvoval seminární cvičení u prof. dr. Kamila Hennera, čehož výsledkem byla také práce *O vývoji a závaznosti dekretu Tametsi (Ukázka ze studia vývoje práva manželského)*, uveřejněném potom ve Všeohru (1929, roč. X, s. 56 a násled. 96 a násled., 120 a násled.). V té době se zajímal též o studium francouzského jazyka a literatury. Za tím účelem byl mimo jiné i na studijních cestách v Dijonu (1925) a Paříži (1926).

Po promoci na právnické fakultě se ještě zapsal na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, kde navštěvoval přednášky z historie. V té době také vypracoval obsáhlou překladovou partii pro knihu P. Placht – F. Havelka: *Předpisy pro vysoké školy ČSR* (Praha 1932). Současně zahájil badatelskou činnost v oboru církevního práva tím, že od roku 1931 začal pracovat na rozsáhlém vědeckém díle o vývoji metropolitní pravomoci v církvi západní, rozvrženém do pěti svazků.

Při těchto pracích však neopomněl se zabývat i otázkami týkajícími se současného právního stavu, zejména věnoval pozornost

problematice vztahu státu a církve. Výsledkem toho byl mimo jiné prezidentu E. Benešovi dedikovaný spis *Modus vivendi, nynější stav jeho provedení, k vydání papežské buly – Ad ecclesiasticis regiminis incrementum – z 2. září 1937 o zevní delimitaci československých diecézí*. Vyšel roku 1937 v Politické knihovně (řada I., kniha 35), vydané Orbisem. Téměř současně vydal dva německy psané výtahy tohoto spisu: *Die Durchführung des Modus vivendi. Der heutige Stand* (Praha 1937), *Die Durchführung des Modus vivendi. Der heutige Stand. Zur Ausgabe der päpstlichen Delimitationsbulle. Ad ecclesiasticis regiminis incrementum vom 2. september 1937* (Praha 1937). Vypracoval rovněž podklady pro podrobnou diecézní mapu Slovenska. Účelem těchto publikací bylo ulehčit práci československým úřadům při provádění Modu vivendi.

V roce 1938 se Československo dostalo do hluboké politické a státoprávní krize, která vyvrcholila odsazením Čech a Moravy a vytvořením Protektorátu. František Kop na to reagoval studiem archivních pramenů vztahujících se k počátkům pražské univerzity, čehož výsledkem byla v červnu 1939 publikovaná práce *Založení Univerzity Karlovy v Praze*. V ní dokazoval, že toto nejstarší české učení bylo podle slov jeho zakladatele určeno hlavně pro „obyvatele Království českého“. K posílení českého sebevědomí směřovaly i další Kopovy práce vydané v tomto období: *Zrcadlová kaple v pražském Klemetinu* (Praha 1938), *Národní muzeum, památka našeho kulturního obrození* (vydáno k 50. výročí otevření budovy muzea v Praze roku 1941).

V prvních letech Protektorátu také dokončil úvodní část svého rozsáhlého projektu o vývoji metropolitní pravomoci v západní církvi. V roce 1941 vyšel jeho první díl *Obyčejový a zákonný podklad ústavy metropolitní. Začátky její závislosti na moci papežské* (Rozpravy České Akademie věd a umění, třída I, čís. 93, Praha 1941). Práce byla okamžitě vědeckými kruhy přijata velmi pozitivně, o čemž svědčila řada pochvalných recenzí v odborném tisku.

S vědeckou prací nepřestal ani v dalších letech nesvobody, i když od roku 1941 pracoval jako úředník Československé akciové tiskárny v Praze II. Důkazem toho jsou práce publikované v roce 1944. Byl to např. článek *Šestileté*

výročí církevní metropole české v *Časopise katolických duchovních*, roč. 84, č. 2, 1944. Redigoval sborník *Praha šest set let církevní metropolí*, do něhož i přispěl hlavní kanonistickou prací. Zejména však v tomto roce vyšel druhý díl jeho připravované pentalogie o vývoji metropolitní pravomoci v západní církvi pod názvem *Provedení metropolitní ústavy v mínoitalských zemích říše západořímské* (Rozpravy České Akademie věd a umění, třída I., čís. 96, Praha 1944).

Československo bylo v roce 1945 osvobozeno a František Kop se mohl opět začít plně věnovat vědecké práci, tentokrát již na půdě Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, kde se v roce 1945 habilitoval. Intenzivně se pustil do pedagogické činnosti, která vzhledem k ohromnému množství studentů na fakultě nebyla jistě jednoduchá. V roce 1946 se stal profesorem církevního práva. Z jeho vědecké produkce tiskem vyšel zejména článek. *Trvá dosud právo metropolitní kapituly olomoucké volit arcibiskupa?* v *Časopise katolického duchovenstva*, v němž odborným výkladem hájil dosavadní platnost starého artikulárního moravského práva; ve vědecké ročence Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (sv. XV, 1947) publikoval článek *O jasnou formulaci poměru církví ke státu v chystané ústavě Československé republiky*, v němž upozornil na povážlivou mezeru v dosavadní ústavě a navrhl vhodnou úpravu. Ve stejném roce (1947) rovněž vyšla jeho významná práce *Odvěky doklad naší státnosti. K počátkům českého práva korunního* (Praha 1947). V ní se pokusil odkrýt podstatu pojmu „Svatá říše římská“ s důrazem na upozornění, že samostatnost a nezávislost českého státu byla světu manifestována již před šesti sty lety. V roce 1947 také znovu vyšel jeho spis o založení Univerzity Karlovy, tentokrát ve francouzské (*Fondation de l'Université Charles de Prague*) a anglické (*The founding of the Charles University of Prague*) mutaci.

Rok 1947 však byl posledním, který řádně ukončil v hodnosti profesora. Únor 1948 pro něho, stejně jako pro několik dalších významných profesorů brněnské právnické fakulty, znamenal konec pedagogické a v podstatě i vědecké práce. Mezi prvními byl prof. JUDr. František Kop z fakulty vyhozen a jeho obor byl zrušen. Ještě proslvil několik přednášek

v roce 1968 na Filozofické fakultě brněnské univerzity, ale pak byl nucen žít až do konce svého života v ústraní a léměř v zapomnutí. Zemřel 22. listopadu 1979. Jeho dílo, k němuž se pořád vracíme, se však ukazuje jako stále živé a inspirativní.

K. SCHELLE

Profesor MUDr. Jan Navrátil, DrSc., dr. h. c., em. profesor

(26. 1. 1909 – 17. 6. 1992)

V lednu tohoto roku by se dožil sta let profesor MUDr. Jan Navrátil, zakladatel brněnské kardiologie, spoluzakladatel kardiologie v Československé republice a ve Vídni.

Profesor Jan Navrátil se narodil 26. ledna 1909 v rakouském Spielbergu, dnešním Melku, v rodině finančního úředníka. Tři roky navštěvoval Komenského školu ve Vídni. Reálné gymnázium vystudoval již v Brně. Po maturitě se zapsal na Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity, kde promoval v roce 1934.

Svou chirurgickou a vědeckou dráhu začal po promoci na I. chirurgické klinice Zemské nemocnice v Brně u profesora Petřivalského.

Po habilitaci v roce 1946 byl pověřen profesorem Podlahou vedením neurochirurgického oddělení, to přivedl na vysokou odbornou úroveň.

Po skončení druhé světové války se vrátil do Zemské nemocnice v Brně vynikající válečný chirurg, žák Bakešův a Petřivalského, MUDr. Bohdan Hejduk. Primářem chirurgického oddělení byl ustanoven v lednu 1946. V roce 1948 se habilitoval a stal se přednostou nově zřízené II. chirurgické kliniky. Po jmenování profesorem nečekal na předání profesorského dekretu a tajně opustil republiku. Byl přáteli varován, že je neustále sledován komunistickou policií a hrozí mu zatčení. Psal se rok 1950.